

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

دانشکده ادبیات و علوم انسانی
گروه علوم تربیتی

پایان نامه تحصیلی برای دریافت درجه کارشناسی ارشد رشته فلسفه آموزش و پرورش

تأثیر دیانت بر شادی دانش آموزان مدارس دخترانه مقاطع راهنمایی و دبیرستان ناحیه ۲ شهر کرمان

استاد راهنما:

دکتر سید حمید رضا علوی

استاد مشاور:

دکتر یدا... جوادی

مؤلف:

زهرا رنجبر

پاییز ۱۳۸۷

تقدیم به:

روان پاک شهیدان آنان که با خون شعله ور خویش به شعله خورشید پیوستند و همه آنان که کام جان را با یاد و نام

حضرت مهدی (عج) تازه می دارند.

تقدیم به **پدر** بزرگوار و **مادر** عزیزم و **همسر** مهربانم

تقدیر و تشکر

بعد از حمد و سپاس فراوان به درگاه حضرت باریتعالی که مرا در انجام وظیفه یاری فرمود، لازم است از استادان و دوستانی که بنده را در تدارک این اثر یاری نموده اند، تشکر شود. تولید این اثر حاصل شکیبایی، تلاش و رهنمودهای گرانقدر استادان گرامی جناب آقای دکتر سیدحمید رضا علوی و جناب آقای دکتر یدا... جوادی است. لذا ضروری است از این دو استاد گرانقدر که زحمت راهنمایی و مشاوره این اثر را به عهده گرفتند و بسیار اندیشمندانه و عالمانه و با دقت نظر و حوصله به مطالعه متن همت گماردند و نظرات اصلاحی را ارائه نمودند، تشکر شود. همچنین لازم است از داوران این متن جناب آقای دکتر آذری و جناب آقای دکتر لسانی تشکر شود. در پایان نیز لازم است از خانواده ام که در راه تهیه این اثر زحمات بسیاری را متحمل شده اند، سپاسگذاری شود.

چکیده

ارمغان دین برای بشر شادی، بهجت و سرور به معنای واقعی و عمیق آن می باشد. دین هم بشر را بشادی واقعی آشنا کرده و هم راه رسیدن به آن و بهره مندی کامل از آن را پیش روی او نهاده است. اما از آنجا که بسیاری از مردم چنین می پندارند که دینداری با زندگی شاد منافات دارد و کسانی که دیندارترند از شادی کمتر در زندگی برخوردارند، لذا تحقیق حاضر به منظور شناسایی میزان تاثیر دیانت (دانش، نگرش و رفتار دینی) بر شادی دانش آموزان مدارس دخترانه مقاطع راهنمایی و دبیرستان ناحیه ۲ شهر کرمان صورت گرفته است. روش تحقیق حاضر، توصیفی از نوع علی-مقایسه ای می باشد و ابزار جمع آوری پرسشنامه دانش، نگرش و رفتار دینی و پرسشنامه سنجش شادی آکسفورد بود. جامعه آماری مربوطه مشتمل بر ۱۶۲۸۴ نفر بوده که با روش نمونه گیری تصادفی تعداد ۱۵۹ نفر از دانش آموزان دبیرستان و ۱۰۴ نفر از دانش آموزان راهنمایی جهت پاسخگویی به سوالات پرسشنامه انتخاب گردیدند.

تعداد کل پرسشنامه های توزیع شده ۲۶۳ عدد بود. که همه آنها برگشت داده شد و تجزیه و تحلیل داده های آنها به وسیله نرم افزار Spss انجام گرفته است. از تحقیق حاضر نتایج زیر حاصل گردید:

- ۱- میزان دانش دینی دانش آموزان پایین، نگرش دینی دانش آموزان مثبت و رفتار دینی آنها تا حدی مناسب بدست آمد.
- ۲- میزان شادی دانش آموزان نسبتاً زیاد است.
- ۳- دانش دینی بر شادی دانش آموزان موثر نیست.
- ۴- نگرش و رفتار دینی دانش آموزان بر شادی آنها تاثیر دارد.
- ۵- از بین عوامل فردی مقطع تحصیلی دانش آموزان بر دانش دینی آنها، معدل دانش آموزان بر دانش دینی، رفتار دینی و شادی آنها، همچنین پایه تحصیلی و سن دانش آموزان بر رفتار دینی آنها تاثیر دارد.

فهرست مطالب

صفحه	عنوان
۱	فصل اول: طرح مسئله
۲	۱-۱- مقدمه
۴	۲-۱- بیان مساله
۸	۳-۱- اهداف تحقیق
۸	۴-۱- اهمیت و ضرورت تحقیق
۱۱	۵-۱- سوالات تحقیق
۱۱	۶-۱- تعریف مفاهیم مطرح شده در سوالها و فرضیه‌های تحقیق
۱۴	فصل دوم: پیشینه نظری و تجربی
۱۵	۱-۲- مقدمه
۱۵	۲-۲- مبانی نظری و چهارچوب نظری انجام پژوهش
۱۵	۱-۲-۲- تعریف دین و دینداری
۲۰	۲-۲-۲- سنجش دینداری
۲۳	۳-۲-۲- تعریف شادی
۲۸	۴-۲-۲- سنجش شادی
۲۹	۵-۲-۲- دینداری و شادی
۳۶	۶-۲-۲- عوامل موثر بر شادی
۳۶	۱-۶-۲-۲- شناخت دنیا
۴۰	۲-۶-۲-۲- زهد
۴۷	۳-۶-۲-۲- شناخت خداوند و عشق نسبت به او
۵۳	۴-۶-۲-۲- یاد خداوند و عبادت کردن
۶۱	۵-۶-۲-۲- تلاوت قرآن
۶۴	۶-۶-۲-۲- توکل به خداوند
۶۸	۷-۶-۲-۲- شکرگذاری
۷۲	۸-۶-۲-۲- راضی بودن از رضایت پروردگار
۷۳	۹-۶-۲-۲- شاد کردن دیگران
۷۶	۳-۲- مروری بر تحقیقات مشابه

۷۶	۱-۳-۲- مطالعات انجام شده در داخل کشور
۸۲	۲-۳-۲- مطالعات انجام شده در خارج از کشور
۹۱	۳-۳-۲- جمع بندی منتقدانه
۹۳	خلاصه و نتایج
۹۶	فصل سوم: روش تحقیق
۹۷	۱-۳- مقدمه
۹۷	۲-۳- روش تحقیق
۹۷	۳-۳- جامعه آماری، حجم نمونه، روش نمونه گیری
۹۷	۱-۳-۳- جامعه آماری
۹۸	۲-۳-۳- حجم نمونه
۹۹	۳-۳-۳- روش نمونه گیری
۹۹	۴-۳- ابزار جمع آوری داده‌ها
۱۰۰	۱-۴-۳- روایی پرسشنامه
۱۰۱	۲-۴-۳- پایایی یا اعتبار پرسشنامه
۱۰۱	۵-۳- روش جمع آوری داده‌ها
۱۰۲	۶-۳- روش تجزیه و تحلیل داده‌ها
۱۰۳	فصل چهارم: یافته‌های تحقیق
۱۰۴	۱-۴- مقدمه
۱۰۵	۲-۴- عوامل فردی دانش آموزان
۱۰۵	۱-۲-۴- مقطع تحصیلی دانش آموزان
۱۰۶	۲-۲-۴- پایه تحصیلی دانش آموزان
۱۰۷	۳-۲-۴- سن دانش آموزان
۱۰۸	۴-۲-۴- معدل دانش آموزان
۱۰۹	۳-۴- دیانت دانش آموزان
۱۰۹	۱-۳-۴- دانش دینی دانش آموزان
۱۱۰	۲-۳-۴- نگرش دینی دانش آموزان
۱۱۱	۳-۳-۴- رفتار دینی دانش آموزان
۱۱۲	۴-۴- شادی دانش آموزان

- ۱۱۳-----۵-۴- تاثیر دیانت بر شادی دانش آموزان
- ۱۱۳-----۱-۵-۴- تاثیر دانش دینی بر شادی دانش آموزان
- ۱۱۷-----۲-۵-۴- تاثیر نگرش دینی بر شادی دانش آموزان
- ۱۲۱-----۳-۵-۴- تاثیر رفتار دینی بر شادی دانش آموزان
- ۱۲۵-----۶-۴- تاثیر عوامل فردی بر شادی دانش آموزان
- ۱۲۵-----۱-۶-۴- تاثیر مقطع تحصیلی بر شادی دانش آموزان
- ۱۲۸-----۲-۶-۴- تاثیر پایه تحصیلی بر شادی دانش آموزان
- ۱۳۱-----۳-۶-۴- تاثیر سن بر شادی دانش آموزان
- ۱۳۴-----۴-۶-۴- تاثیر معدل بر شادی دانش آموزان
- ۱۳۷-----۷-۴- تاثیر عوامل فردی بر دانش دینی دانش آموزان
- ۱۳۷-----۱-۷-۴- تاثیر مقطع تحصیلی بر دانش دینی دانش آموزان
- ۱۴۰-----۲-۷-۴- تاثیر پایه تحصیلی بر دانش دینی دانش آموزان
- ۱۴۳-----۳-۷-۴- تاثیر سن بر دانش دینی دانش آموزان
- ۱۴۶-----۴-۷-۴- تاثیر معدل بر دانش دینی دانش آموزان
- ۱۴۹-----۸-۴- تاثیر عوامل فردی بر نگرش دینی دانش آموزان
- ۱۴۹-----۱-۸-۴- تاثیر مقطع تحصیلی بر نگرش دینی دانش آموزان
- ۱۵۲-----۲-۸-۴- تاثیر پایه تحصیلی بر نگرش دینی دانش آموزان
- ۱۵۵-----۳-۸-۴- تاثیر سن بر نگرش دینی دانش آموزان
- ۱۵۸-----۴-۸-۴- تاثیر معدل بر نگرش دینی دانش آموزان
- ۱۶۱-----۹-۴- تاثیر عوامل فردی بر رفتار دینی دانش آموزان
- ۱۶۱-----۱-۹-۴- تاثیر مقطع تحصیلی بر رفتار دینی دانش آموزان
- ۱۶۴-----۲-۹-۴- تاثیر پایه تحصیلی بر رفتار دینی دانش آموزان
- ۱۶۷-----۳-۹-۴- تاثیر سن بر رفتار دینی دانش آموزان
- ۱۷۰-----۴-۹-۴- تاثیر معدل بر رفتار دینی دانش آموزان
- ۱۷۳----- **فصل پنجم: بحث و نتیجه گیری**
- ۱۷۴-----۱-۵- مقدمه
- ۱۷۴-----۲-۵- نتیجه گیری
- ۱۷۴-----۱-۲-۵- سوال اول: دیانت (دانش، نگرش و رفتار دینی) دانش آموزان چه میزان است؟

- ۱۷۵-----۲-۲-۵- سوال دوم: شادی دانش آموزان چه میزان است
- ۱۷۵-----۳-۲-۵- سوال سوم: آیا متغیرهای فردی دانش آموزان بر شادی آنان تاثیر دارد؟
- ۱۷۶-----۴-۲-۵- سوال چهارم: آیا متغیرهای فردی دانش آموزان بر دیانت آنان موثر است؟
- ۱۷۶-----۱-۴-۲-۵- تاثیر عوامل فردی بر دانش دینی دانش آموزان
- ۱۷۷-----۲-۴-۲-۵- تاثیر عوامل فردی بر نگرش دینی دانش آموزان
- ۱۷۷-----۳-۴-۲-۵- تاثیر عوامل فردی بر رفتار دینی دانش آموزان
- ۱۷۸-----۵-۲-۵- سوال پنجم: آیا دیانت دانش آموزان بر شادی آنان تاثیر دارد
- ۱۷۸-----۱-۵-۲-۵- آیا دانش دینی دانش آموزان بر شادی آنان تاثیر دارد
- ۱۷۹-----۲-۵-۲-۵- آیا نگرش دینی بر شادی دانش آموزان تاثیر دارد
- ۱۷۹-----۳-۵-۲-۵- آیا رفتار دینی بر شادی دانش آموزان تاثیر دارد
- ۱۸۰-----۳-۵- بحث
- ۱۸۴-----۴-۵- پیشنهادها
- ۱۸۶-----۵-۵- محدودیتهای تحقیق
- ۱۸۷-----منابع فارسی
- ۱۹۵-----منابع انگلیسی
- پیوستها

فهرست جداول

صفحه	عنوان
۸۷	جدول ۱-۲- تحقیقات انجام شده در ایران
۹۰	جدول ۲-۲- تحقیقات انجام شده در خارج از ایران
۹۴	جدول ۳-۲- مدل مفهومی
۹۵	جدول ۴-۲- مدل تحلیلی
۱۰۵	جدول ۱-۴- توزیع فراوانی مقطع تحصیلی دانش آموزان
۱۰۶	جدول ۲-۴- توزیع فراوانی پایه تحصیلی دانش آموزان
۱۰۷	جدول ۳-۴- توزیع فراوانی سن دانش آموزان
۱۰۸	جدول ۴-۴- توزیع فراوانی معدل دانش آموزان
۱۰۹	جدول ۵-۴- توزیع فراوانی دانش دینی دانش آموزان
۱۱۰	جدول ۶-۴- توزیع فراوانی نگرش دینی دانش آموزان
۱۱۱	جدول ۷-۴- توزیع فراوانی رفتار دینی دانش آموزان
۱۱۲	جدول ۸-۴- توزیع فراوانی شادی دانش آموزان
۱۱۴	جدول ۹-۴- توزیع فراوانی شادی دانش آموزان در سطوح مختلف دانش دینی
۱۱۵	۱۰-۴- آماره‌های توصیفی نمره شادی دانش آموزان در سطوح مختلف دانش دینی
۱۱۶	جدول ۱-۱۰-۴- تحلیل واریانس (مقایسه نمره شادی در سطوح مختلف دانش دینی)
۱۱۷	جدول ۲-۱۰-۴- آزمون کروسکال-والیس (مقایسه نمره شادی در سطوح مختلف دانش دینی)
۱۱۸	جدول ۱۱-۴- توزیع فراوانی شادی دانش آموزان در سطوح مختلف نگرش دینی
۱۱۹	جدول ۱۲-۴- آماره‌های توصیفی نمره شادی دانش آموزان در سطوح مختلف نگرش دینی
۱۲۰	جدول ۱-۱۲-۴- آماره‌های آزمون t (مقایسه نمره شادی در سطوح مختلف نگرش دینی)
۱۲۱	جدول ۲-۱۲-۴- آزمون‌های مان-ویتنی (مقایسه نمره شادی در سطوح مختلف نگرش دینی)
۱۲۲	جدول ۱۳-۴- توزیع فراوانی شاید دانش آموزان در سطوح مختلف رفتار دینی
۱۲۳	جدول ۱۴-۴- آماره‌های توصیفی نمره شادی دانش آموزان در سطوح مختلف رفتار دینی
۱۲۴	جدول ۱-۱۴-۴- تحلیل واریانس (مقایسه نمره شادی در سطوح مختلف رفتار دینی)
۱۲۵	جدول ۲-۱۴-۴- آزمون کروسکال والیس مقایسه نمره شادی در سطوح مختلف رفتار دینی
۱۲۶	جدول ۱۵-۴- آماره‌های توصیفی نمره شادی دانش آموزان بر حسب مقطع تحصیلی
۱۲۷	جدول ۱-۱۵-۴- آماره‌های آزمون t (مقایسه نمره شادی در مقاطع راهنمایی و متوسطه)

- جدول ۴-۱۵-۲- آزمون مان- ویتنی (مقایسه نمره شادی در مقاطع راهنمایی و متوسطه) ----- ۱۲۸
- جدول ۴-۱۶-۱- آماره‌های توصیفی نمره شادی دانش‌آموزان بر حسب پایه تحصیلی ----- ۱۲۹
- جدول ۴-۱۶-۱- تحلیل واریانس (مقایسه نمره شادی بر حسب پایه تحصیلی) ----- ۱۳۰
- جدول ۴-۱۶-۲- آزمون کروسکال-والیس (مقایسه نمره شادی بر حسب پایه تحصیلی) ----- ۱۳۱
- جدول ۴-۱۷-۱- آماره‌های توصیفی نمره شادی دانش‌آموزان در سطوح مختلف سنی ----- ۱۳۲
- جدول ۴-۱۷-۱- تحلیل واریانس (مقایسه نمره شادی در سطوح مختلف سنی) ----- ۱۳۳
- جدول ۴-۱۷-۲- آزمون کروسکال-والیس (مقایسه نمره شادی در سطوح مختلف سنی) ----- ۱۳۴
- جدول ۴-۱۸-۱- آماره‌های توصیفی نمره شادی دانش‌آموزان در سطوح مختلف معدل ----- ۱۳۵
- جدول ۴-۱۸-۱- تحلیل واریانس (مقایسه نمره شادی در سطوح مختلف معدل) ----- ۱۳۶
- جدول ۴-۱۸-۲- آزمون کروسکال-والیس (مقایسه نمره شادی در سطوح مختلف معدل) ----- ۱۳۷
- جدول ۴-۱۹-۱- آماره‌های توصیفی نمره دانش دینی دانش‌آموزان بر حسب مقطع تحصیلی ----- ۱۳۸
- جدول ۴-۱۹-۱- آماره‌های آزمون t (مقایسه نمره دانش دینی در مقاطع راهنمایی و متوسطه) ----- ۱۳۹
- جدول ۴-۱۹-۲- آزمون مان- ویتنی (مقایسه دانش دینی در مقاطع راهنمایی و متوسطه) ----- ۱۴۰
- جدول ۴-۲۰-۱- آماره‌های توصیفی نمره دانش دینی دانش‌آموزان بر حسب پایه تحصیلی ----- ۱۴۱
- جدول ۴-۲۰-۱- تحلیل واریانس (مقایسه نمره دانش دینی بر حسب پایه تحصیلی) ----- ۱۴۲
- جدول ۴-۲۰-۲- آزمون کروسکال-والیس (مقایسه نمره دانش دینی بر حسب پایه تحصیلی) ----- ۱۴۳
- جدول ۴-۲۱-۱- آماره‌های توصیفی نمره دانش دینی دانش‌آموزان در سطوح مختلف سنی ----- ۱۴۴
- جدول ۴-۲۱-۱- تحلیل واریانس (مقایسه نمره دانش دینی در سطوح مختلف سنی) ----- ۱۴۵
- جدول ۴-۲۱-۲- آزمون کروسکال-والیس (مقایسه نمره دانش دینی در سطوح مختلف سنی) ----- ۱۴۶
- جدول ۴-۲۲-۱- آماره‌های توصیفی نمره دانش دینی دانش‌آموزان در سطوح مختلف معدل ----- ۱۴۷
- جدول ۴-۲۲-۱- تحلیل واریانس (مقایسه نمره دانش دینی در سطوح مختلف معدل) ----- ۱۴۸
- جدول ۴-۲۲-۲- آزمون کروسکال-والیس (مقایسه نمره دانش دینی در سطوح مختلف معدل) ----- ۱۴۹
- جدول ۴-۲۳-۱- آماره‌های توصیفی نمره نگرش دینی دانش‌آموزان بر حسب مقطع تحصیلی ----- ۱۵۰
- جدول ۴-۲۳-۱- آماره‌های آزمون t (مقایسه نمره نگرش دینی در مقاطع راهنمایی و متوسطه) ----- ۱۵۱
- جدول ۴-۲۳-۲- آزمون مان- ویتنی (مقایسه نمره نگرش دینی در مقاطع راهنمایی و متوسطه) ----- ۱۵۲
- جدول ۴-۲۴-۱- آماره‌های توصیفی نمره نگرش دینی دانش‌آموزان بر حسب پایه تحصیلی ----- ۱۵۳
- جدول ۴-۲۴-۱- تحلیل واریانس (مقایسه نمره نگرش دینی بر حسب پایه تحصیلی) ----- ۱۵۴
- جدول ۴-۲۴-۲- آزمون کروسکال-والیس (مقایسه نمره نگرش دینی بر حسب پایه تحصیلی) ----- ۱۵۵

- جدول ۴-۲۵- آماره‌های توصیفی نمره نگرش دینی دانش‌آموزان در سطوح مختلف سنی ----- ۱۵۶
- جدول ۴-۲۵-۱- تحلیل واریانس (مقایسه نمره نگرش دینی در سطوح مختلف سنی) ----- ۱۵۷
- جدول ۴-۲۵-۲- آزمون کروسکال-والیس (مقایسه نمره نگرش دینی در سطوح مختلف سنی) ----- ۱۵۸
- جدول ۴-۲۶- آماره‌های توصیفی نمره نگرش دینی دانش‌آموزان در سطوح مختلف معدل ----- ۱۵۹
- جدول ۴-۲۶-۱- تحلیل واریانس (مقایسه نمره نگرش دینی در سطوح مختلف معدل) ----- ۱۶۰
- جدول ۴-۲۶-۲- آزمون کروسکال-والیس (مقایسه نمره نگرش دینی در سطوح مختلف معدل) ----- ۱۶۱
- جدول ۴-۲۷- آماره‌های توصیفی نمره رفتار دینی دانش‌آموزان بر حسب مقطع تحصیلی ----- ۱۶۲
- جدول ۴-۲۷-۱- آماره‌های آزمون t (مقایسه نمره رفتار دینی در مقاطع راهنمایی و متوسطه) ----- ۱۶۳
- جدول ۴-۲۷-۲- آزمون مان-ویتنی (مقایسه نمره رفتار دینی در مقاطع راهنمایی و متوسطه) ----- ۱۶۴
- جدول ۴-۲۸- آماره‌های توصیفی نمره رفتار دینی دانش‌آموزان بر حسب پایه تحصیلی ----- ۱۶۵
- جدول ۴-۲۸-۱- تحلیل واریانس (مقایسه نمره رفتار دینی بر حسب پایه تحصیلی) ----- ۱۶۶
- جدول ۴-۲۸-۲- آزمون کروسکال-والیس (مقایسه نمره رفتار دینی بر حسب پایه تحصیلی) ----- ۱۶۷
- جدول ۴-۲۹- آماره‌های توصیفی نمره رفتار دینی دانش‌آموزان در سطوح مختلف سنی ----- ۱۶۸
- جدول ۴-۲۹-۱- تحلیل واریانس (مقایسه نمره رفتار دینی در سطوح مختلف سنی) ----- ۱۶۹
- جدول ۴-۲۹-۲- آزمون کروسکال-والیس (مقایسه نمره رفتار دینی در سطوح مختلف سنی) ----- ۱۷۰
- جدول ۴-۳۰- آماره‌های توصیفی نمره رفتار دینی دانش‌آموزان در سطوح مختلف معدل ----- ۱۷۱
- جدول ۴-۳۰-۱- تحلیل واریانس (مقایسه نمره رفتار دینی در سطوح مختلف معدل) ----- ۱۷۲

فهرست نمودارها

صفحه	عنوان
۱۰۵	نمودار ۱-۴- درصد فراوانی مقطع تحصیلی دانش آموزان
۱۰۶	نمودار ۲-۴- درصد فراوانی پایه تحصیلی دانش آموزان
۱۰۷	نمودار ۳-۴- هیستوگرام سن دانش آموزان
۱۰۸	نمودار ۴-۴- هیستوگرام معدل دانش آموزان
۱۰۹	نمودار ۵-۴- درصد فراوانی دانش دینی دانش آموزان
۱۱۰	نمودار ۶-۴- درصد فراوانی نگرش دینی دانش آموزان
۱۱۱	نمودار ۷-۴- درصد فراوانی رفتار دینی دانش آموزان
۱۱۳	نمودار ۸-۴- درصد فراوانی شادی دانش آموزان
۱۱۴	نمودار ۹-۴- درصد فراوانی شادی دانش آموزان در سطوح مختلف دانش دینی
۱۱۵	نمودار ۱۰-۴- توزیع نمره شادی دانش آموزان در سطوح مختلف دانش دینی
۱۱۸	نمودار ۱۱-۴- درصد فراوانی شادی دانش آموزان در سطوح مختلف نگرش دینی
۱۱۹	نمودار ۱۲-۴- توزیع نمره شادی دانش آموزان در سطوح مختلف نگرش دینی
۱۲۲	نمودار ۱۳-۴- درصد فراوانی شادی دانش آموزان در سطوح مختلف رفتار دینی
۱۲۳	نمودار ۱۴-۴- توزیع نمره شادی دانش آموزان در سطوح مختلف رفتار دینی
۱۲۶	نمودار ۱۵-۴- توزیع نمره شادی دانش آموزان بر حسب مقطع تحصیلی
۱۲۹	نمودار ۱۶-۴- توزیع نمره شادی دانش آموزان بر حسب پایه تحصیلی
۱۳۲	نمودار ۱۷-۴- توزیع نمره شادی دانش آموزان در سطوح مختلف سنی
۱۳۵	نمودار ۱۸-۴- توزیع نمره شادی دانش آموزان در سطوح مختلف معدل
۱۳۸	نمودار ۱۹-۴- توزیع نمره دانش دینی دانش آموزان بر حسب مقطع تحصیلی
۱۴۱	نمودار ۲۰-۴- توزیع نمره دانش دینی دانش آموزان بر حسب پایه تحصیلی
۱۴۴	نمودار ۲۱-۴- توزیع نمره دانش دینی دانش آموزان در سطوح مختلف سنی
۱۴۷	نمودار ۲۲-۴- توزیع نمره دانش دینی دانش آموزان در سطوح مختلف معدل
۱۵۰	نمودار ۲۳-۴- توزیع نمره نگرش دینی دانش آموزان بر حسب مقطع تحصیلی
۱۵۳	نمودار ۲۴-۴- توزیع نمره نگرش دینی دانش آموزان بر حسب پایه تحصیلی
۱۵۶	نمودار ۲۵-۴- توزیع نمره نگرش دینی دانش آموزان در سطوح مختلف سنی
۱۵۹	نمودار ۲۶-۴- توزیع نمره نگرش دینی دانش آموزان در سطوح مختلف معدل

- نمودار ۴-۲۷- توزیع نمره رفتار دینی دانش‌آموزان بر حسب مقطع تحصیلی ----- ۱۶۲
- نمودار ۴-۲۸- توزیع نمره رفتار دینی دانش‌آموزان بر حسب پایه تحصیلی ----- ۱۶۵
- نمودار ۴-۲۹- توزیع نمره رفتار دینی دانش‌آموزان در سطوح مختلف سنی ----- ۱۶۸
- نمودار ۴-۳۰- توزیع نمره رفتار دینی دانش‌آموزان در سطوح مختلف معدل ----- ۱۷۱

فصل اول

طرح مساله

عنوان تحقیق: تاثیر دیانت بر شادی دانش آموزان مدارس دخترانه مقاطع راهنمایی و دبیرستان

ناحیه ۲ شهر کرمان

۱-۱ مقدمه

«دین یکی از جنبه های مهم زندگی انسان به شمار می آید. وجه متمایز انسان از حیوان این است که می تواند بر اساس مذهب به تعمق پردازد. انسان در دنیای مادی کنونی به شدت نیازمند دین است، زیرا او نمی تواند از طریق لذایذ دنیوی که هیچ پایانی برای آن نیست، به سعادت نایل شود.» (مشایخی راد، ۱۳۸۵، ص ۳۵)

استاد مطهری از دین به مکتب تعبیر نموده و آن را طرحی جامع و هماهنگ که هدف اصلی اش کمال و سعادت انسان و تامین سعادت آدمی است، می داند. (علمی، ۱۳۸۲) بنا به گفته علامه طباطبائی (ره) «هم و غم انسان دستیابی به سعادت و ایمنی از بدبختی است، انسان در این راه به هر وسیله ای که دسترسی داشته باشد، چنگ می زند ولی همه این وسایل و اسباب اگر از یک جهت غالب و توانا باشند از جهت دیگر مغلوب و ناتوانند، جز خداوند متعال که توانای مطلق است و ناتوانی در او راه ندارد.» (آذربایجانی و موسوی اصل، ۱۳۸۵، ص ۱۵۲) بنابراین، لازمه تقویت نیروی جسمی و روانی، همانا دارا شدن روح مذهبی و پیروی از تعالیم مقدسه آسمانی است، آری اعتقاد و ایمان به خدا از مفیدترین و لازمترین معتقدات بشر در زندگی است، چراکه داشتن اعتقادات مذهبی مقوله ای وسیع و با ارزش در ایجاد باورهای بشر است تا شخصیت خود را متناسب با آرمانهای دینی شکل دهد. یکی از مهم ترین امتیازات جهان بینی الهی و اعتقاد دینی دستیابی به آرامش روحی و شادمانی غایی است که در نهایت منجر به احساس رضایت و خشنودی از زندگی می گردد.

لازم به ذکر است که نگاه دین به شادی نگاهی هدفمند است و بر اساس آن شادی برای خدا ارزش دارد و در سایه چنین شادی حقیقی و ماندگاری است که بشر به سعادت و خوشبختی می رسد. شادمانی واقعی در نزدیک شدن به هدف والای آفرینش و آراسته شدن به خصلتهای انسانی و الهی است. بنابراین دینداری درست نمی تواند با چنین شادی ای ناسازگار و متضاد باشد و در ذیل چنین برداشتی از شادی است که می توان به زیباییها و جاذبه های دین پرداخت و چهره دین را جذابتر و زیباتر جلوه داد، از آنجا که بسیاری از مردم چنین می پندارند که دیانت با زندگی شاد منافات دارد و کسانی از شادمانی بیشتر برخوردارند که به دستورات و احکام الهی پایبندی کمتری دارند، لذا در این پژوهش بر آنیم میزان تاثیر دیانت بر شادی دانش آموزان مقاطع راهنمایی و دبیرستان را که دوران نوجوانی خود را سپری می نمایند شناسایی کنیم، زیرا نوجوانان نقش مهمی در پیشبرد اهداف کشورمان دارند و جایگاه آنان از اهمیت ویژه ای برخوردار است. دوران نوجوانی، دورانی حساس و بسیار بحرانی است. معمولا سالهای پر آشوب نوجوانی به عنوان دوره تغییر و رشد سریع انگاشته می شود که در آن نگرشها، احساسها و رفتارها تغییر شکل می یابند. از این رو نوع روش تربیتی که درباره نوجوان به کار می رود نقش بسیار مهمی در شکل دادن به شخصیت آینده او دارد، در این میان اگر اصول اخلاقی که به آنها آموزش داده می شود بدون پشتوانه ایمان به خدا باشد، با بالارفتن سن پایبندی به آنها کمتر خواهد شد و سرانجام همانند یخی در زیر تابش آفتاب حقیقت ذوب خواهد گشت. بنابراین برای دستیابی به جامعه ای سالم و شاداب ضرورت پایبندی و عمل به قوانین دینی بیش از پیش احساس می شود.

لازم به ذکر است که به جهت شناسایی تاثیر دیانت بر شادی در این پژوهش، ابتدا میزان دیانت و شادی دانش آموزان سنجیده شده و سپس میزان تاثیر برخی متغیرهای فردی نظیر (سن، معدل، مقطع

تحصیلی و پایه تحصیلی) بر دیانت و شادی آنها مشخص می گردد. تحلیل و بررسی این موضوع بیانگر این نکته است که تا چه میزان موسسات آموزشی در پروراندن افراد دیندار و به تبع آن شاداب، موفقیت کسب نموده اند؟ لازم به ذکر است که در این فصل مباحثی چون بیان مسئله پژوهش، اهداف تحقیق، اهمیت و ضرورت تحقیق و سوالات تحقیق مطرح گردیده و نهایتاً با تعریف مفاهیم مطرح شده در سوالات و فرضیه های تحقیق به اتمام رسیده است.

۱-۲ بیان مسئله

اسلام دین فطرت است و به تمام نیازهای فطری و طبیعی انسان توجه دارد. «اندیشمندان در حوزه های دینی- روانی بر این باور هستند که دین یکی از عوامل عمده برای رساندن انسان به سعادت حقیقی است و هدف اساسی دین رساندن انسان به مطلوب نهایی او یعنی همان سعادت و کامیابی است. یافته های علمی و تحقیقات روان پژوهان نشان می دهد که انسانهای دیندار و برخوردار از اعتقادات و باورهای مذهبی از بهداشت روانی بیشتری برخوردارند.» (طیبی و معین الاسلام، ۱۳۸۳، ص ۱۲۳)، «امروزه بسیاری از روانشناسان دریافته اند که دعا، نماز و داشتن ایمانی محکم می تواند نگرانی، تشویش، یاس و ترس را که موجب بسیاری از بیماریهاست را برطرف سازد.» (مرزیه و پناهی، ۱۳۸۴، ص ۱۱۴)

آری، «دین در تغییر مدام دورانهای تمدن بشری تکیه گاه تزلزل ناپذیری را برای انسان فراهم کرده است که با آن وی می تواند وقار و آرامش خود را در برابر تغییر موقعیت های زندگی حفظ کند.» (مشایخی راد، ۱۳۸۵، ص ۲۹)

لذا این بدیهی است که تنها راه نجات این انسان سرگردان اعتقاد به دین الهی و عمل به دستورات دینی است. درد جانگناه جوامع بشری در عصر حاضر فراموشی خواستگاه انسان و مبدا آفرینش است. پیشرفتهای ظاهری در عرصه حیات آدمی آنچنان او را مشغول داشته که به کلی از یاد خدا غافل مانده

است. او می خواهد با تکیه بر مظاهر دنیایی به آرامش دست یابد، غافل از اینکه دنیا با تمام امکاناتش قادر نیست این خلاء آشکار را در وجودش پر نماید.

«انسان نوین را می بینیم که نسبت به گذشته وسایل رفاهی بیشتری در اختیار دارد و با این همه ناراضی است، متاع دنیایی بیشتری در اختیار دارد، با وجود این در فقر روحی می نالد.» (مایر، ۱۳۷۴، ص ۳۱)

چراکه پیشرفت های سریع فن آوری و اطلاع رسانی علی رغم مزایای فراوان خلالتی را برای انسان معاصر به وجود آورده است. بشر در پرتو علم روز به روز قویتر می شود ولی به سبب دارا نبودن عامل بازدارنده درونی روز به روز خطرناکتر می گردد، زیرا اگر چه به انواع سلاحهای کشتار جمعی و فردی مجهزتر شده است اما، اخلاق، ایمان و انضباط نفسانی خود را از دست داده و نگرانی و افسردگی و اضطراب در زندگی و در نتیجه پناه بردن به الکل، مواد مخدر و خودکشی روز به روز بیشتر شده است. بر این اساس ضرورت توجه به مبانی ایمانی و اصول اعتقادی بر کسی پوشیده نیست. (شفیعی مازندرانی، ۱۳۸۴، ص ۵۷)

موج فزاینده افسردگی، پائین آمدن سن خودکشی، افزایش طلاق و بزهکاری و بسیاری از مشکلات روحی و اجتماعی دیگر واقعیتهای انکار ناپذیری هستند که نشان می دهند گویا شادی از جوامع بشری رخت بر بسته است. انسان معاصر در جستجوی شادی نمی داند به کدام گریزگاه پناه ببرد. آیا شادی را باید در ثروت جستجو کرد یا تحصیل و سایر عوامل مادی؟ آیا مذهب موجب شاد بودن افراد می شود یا موجب غمگینی آنها؟ و سرانجام رمز شادی در چیست و شادی واقعی را در کجا می توان جستجو کرد؟

گروهی اعتقاد دارند که شادی و شادمانی مطلق است. با هر وسیله ای، با هر ابزار و شیوه ای می توان به شادی و شادمانی دست یافت. از این رو به انواع مسکرات، انواع مواد اعتیاد آور، و انواع رقص و

آوازه‌ها روی می آورند و به انواع آفات روانی دچار می گردند و به جای رفع نیازهای روانی دچار انواع بیماریهای روانی می شوند. چنانچه در جوامع امروز مشاهده می شود بسیاری از بزهکارها و جرائم به شادیهای بی حد و مرز باز می گردد.

مطالعات دهه های اخیر نشان داده است که دین، نقش بسیار موثری در تقلیل جنایات و کاهش امراض روانی و بهبود آنها دارد. آثار مثبت اعتقادات دینی در سلامت جسمی و روانی انسانها بسیار است. دین و معنویت در تقلیل آثار افسردگی و فشارهای روحی بسیار موثر است و اعتقادات دینی یکی از موثرترین عوامل بهداشت روانی و شادی انسانهاست. (برزنونی، ۱۳۸۱) واقعینهای تلخ زندگی مردمی که با اعتقادات ضددینی زندگی می کنند و آمار بالای خودکشی ها، جرم و جنایتها، بیماریهای روانی و روحی، حکایت از این مساله دارد. «امروزه، مشکلات کوچک و بزرگ روانی به ویژه استرس، اضطراب و افسردگی شایعترین بیماریهای بشری را تشکیل می دهند و خسارت مالی، جسمی و روانی زیادی را به انسان وارد می سازند.» (آمن و روت، ۱۳۸۳، ص ۷۳) «مطالعات انجام شده حاکی از نرخ ۱۰-۲۵ درصد افسردگی برای زنان و ۵-۱۲ درصد افسردگی برای مردان بوده است.» (سماک امانی، ۱۳۸۵، ص ۱۳۱) همچنین «در یک بررسی نوجوانان نرخ افسردگی نورویتیک ۳۲ درصد و اختلال شخصیت ۲۴ درصد گزارش شده است.» (احمدی، ۱۳۸۲، ص ۸۲)

بنابراین، مذهب (دین) در دنیای امروز می تواند، نقش موثری را جهت حفظ ارزشهای انسانی و دستیابی به شادی پایدار و اصیل، داشته باشد. طبق نظر گلاک و استارک دینداری در ابعادی نظیر بعد اعتقادی، مناسکی، فکری، عاطفی و پیامدی متجلی می شود، که بعد فکری ناظر بر اطلاعاتی است در مورد اصول عقاید دینی و کتب مقدس که انتظار می رود پیروان آنها را بدانند. بعد اعتقادی شامل باور هایی است که انتظار می رود پیروان آن دین به آنها اعتقاد داشته باشند و بعد مناسکی اعمال دینی